

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

cărți

Jordáky, Lajos: *Napló (1933-1974)* [Jurnal (1933-1974)]. Editarea, introducerea și notele de Róbert-István Antal. Kolozsvár: Kriterion - Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2026. 760 p.

După ce Antal Róbert-István a publicat la Kriterion monografia dedicată intelectualului maghiar clujean Lajos Jordáky, intitulată *A nemzetét szerető szocialista* (1913-1974) [Socialistul care și-a iubit națiunea (1913-1974)], de această dată a editat și jurnalul acestuia. Prin intermediul acestor însemnări, putem urmări evoluția intelectuală a lui Jordáky din 1933 - pe când era un tânăr dornic să se afirme pe piața muncii -, până în 1974, moment la care era un intelectual blazat, măcinat de oboseală și introspecție. Din jurnal reiese clar că, deși a trecut prin experiența detenției din anii cincizeci, Jordáky nu a renunțat la identitatea sa socialistă, ci și-a pus speranța în posibilitatea destalinizării. Totodată, jurnalul oferă o perspectivă asupra vieții cotidiene din Cluj: cafenele, audiții radio, lectura ziarelor, dorința de a mânca portocale, restituirea împrumuturilor și vânzarea sticlelor de apă minerală, adică realitatea sărăciei de zi cu zi. Întrucât discuțiile cu contemporanii săi abordau inevitabil soarta maghiarilor din Transilvania și natura socialismului de stat din România, jurnalele lui Jordáky constituie o sursă valoroasă pentru cititorii interesați de istoria comunității maghiare transilvănene din secolul al XX-lea. Jurnalul este însoțit de un studiu introductiv semnat de Antal, precum și de un bogat aparat bibliografic, rezultând o sursă de prim rang pentru studierea istoriei maghiarilor din Transilvania de după 1945.

Pentru mai multe informații accesați pagina web a [Editurii Kriterion](#).

Mitran, Iulian: *Cultura materială și memoria colectivă a satelor din microregiunea Negru Vodă-Mangalia*. Presa Universitară Clujeană, 2026.

Lucrarea de față își propune o abordare transdisciplinară în analiza culturii materiale. Această abordare adună sub aceeași umbrelă domenii precum antropologia, arhitectura și tehnologiile digitale. S-a urmărit realizarea unei abordări care să îmbine armonios analiza antropologică și tehnică a culturii materiale cu reprezentările vizuale ale clădirilor și obiectelor care sunt realizate cu ajutorul tehnologiilor de tip CAD (computer-aided-design). Printre altele, volumul prezintă diversitatea etnică a microregiunii Negru Vodă-Mangalia, acordând atenție comunităților turce, tătare, bulgare și germane, care au contribuit la configurarea identității culturale locale. Sunt analizate particularitățile culturii materiale, ale locuirii și ale vieții cotidiene, precum și interacțiunile dintre aceste comunități și populația românească.

Volumul poate fi vizualizat integral pe pagina web a [Editurii](#).

Nagy, Pál: *Magyarország és Erdély cigány népessége a 18-19. században*. [Populația romă din Ungaria și Transilvania în secolele XVIII-XIX] Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet - Kriterion, 2026. 304 p.

Scopul cărții este de a oferi o privire de ansamblu asupra istoriei din secolele XVIII și XIX a populației denumite „țigani” în sursele care se regăsesc în Ungaria și Transilvania.

În introducere, autorul prezintă tema și structura lucrării, abordează aspectele teoretice și metodologice și oferă o trecere în revistă a literaturii de specialitate, precum și o prezentare a surselor. Capitolele analitice încep cu schițarea cadrului politic, apoi autorul discută diverse aspecte legate de populația vizată, pozițiile sale economice și sociale, abordând și câteva ipostaze legate de stilul de viață. Un capitol separat este dedicat problemelor migrației, ca obiect constant al intențiilor de reglementare politică și ca factor determinant care influențează populația.

Cele mai importante surse arhivistice utilizate pentru elaborarea capitolelor analitice sunt decretul Consiliului Regal Ungar și ale Curții Supreme de Justiție din Transilvania, precum și registrele fiscale, urbariile și recensămintele speciale ale romilor. Pentru tratarea mendicității (cerșetoriei) ca formă de migrație și mod de viață specific, autorul a utilizat documente procesuale, cereri, descrieri personale și circulare. Dintre sursele publicate, cele mai importante au fost recensământul fiscal din Transilvania din 1750, precum și documentele Dietelor din Ungaria și Transilvania.

Volumul integral poate fi accesat [aici](#).

Omer, Metin: *Turcii și tătarii din România. O scurtă istorie*. Corint, 2026. 320 p.

Turcii și tătarii din România. O scurtă istorie nu este și nici nu își dorește să fie un tratat de istorie a turcilor și tătarilor din țara noastră. Nu urmărește inventarierea exhaustivă a tuturor proceselor istorice și nu își propune să închidă dezbateri firești. Scopul cărții este să ofere o narațiune amplă, inteligibilă și coerentă despre originile, transformările și experiențele acestor comunități, despre modul cum au evoluat în Dobrogea și în spațiul românesc și despre maniera în care, de-a lungul secolelor, destinele lor s-au împletit. Privită retrospectiv, istoria turcilor și tătarilor din România se dezvăluie ca un proces complex, stratificat și profund legat de dinamica unei regiuni aflate mereu la răscrucea Marilor Puteri și a marilor mobilități. Dobrogea, spațiul lor fundamental de formare și dezvoltare, a funcționat vreme de secole ca un laborator al diversității, al tranzitului și al reinventării identitare. În această regiune, unde stepa întâlnește Dunărea, iar Marea Neagră se deschide spre Anatolia, Balcani și Crimeea, turcii și tătarii au construit, treptat și cu o remarcabilă capacitate de adaptare, o lume comună, în care diferențele nu au fost niciodată simple linii de demarcație, ci straturi ale unei conviețuiri profunde. Povestea lor nu poate fi desprinsă de povestea regiunii și a statului în care au trăit. Fiecare etapă –

medievală, otomană, modernă, interbelică, comunistă sau postcomunistă – a adăugat un nou strat unei identități care nu este rigidă, ci dinamică, deschisă și capabilă de sinteză. În cele din urmă, istoria turcilor și tătarilor din România este o istorie a frontierelor, dar și o istorie a întâlnirilor, a continuităților și a rezilienței.

Sursă: [Editura Corint](#).

Suveică, Svetlana: *Confruntări postimperiale. Proiecte transnaționale ale Basarabiei la Paris și în alte părți 1917-1922*. Trad. Cristian Fulaș. Cartier, 2026, 664 p.

Volumul apărut inițial în 2022 în limba engleză, la Editura De Gruyter Oldenbourg, analizează transformările politice din timpul tranziției postimperiale în Basarabia și proiectele concurente de integrare a provinciei în cadrul României.

Volumul urmărește istoria unei rețele de basarabeni și emigranți ruși albi care, după prăbușirea Imperiului Rus și unirea Basarabiei cu România în 1918, au încercat, în perioada Conferinței de Pace de la Paris din 1919, să promoveze alternative la integrarea provinciei în România. Invocând principiul autodeterminării și ideea unui eventual plebiscit în Basarabia, aceștia au contestat caracterul românesc al provinciei și au susținut proiecte politice diferite: de la autonomie în cadrul României sau al Ucrainei până la reintegrarea Basarabiei într-o Rusie democratică sau într-o monarhie rusă restaurată. Deși aceste demersuri au eșuat, cartea arată cum astfel de inițiative, aparent marginale, au alimentat discursurile antiromânești în provincie și au influențat identitățile individuale și colective în perioada interbelică.

Sursă: [Cartier](#).

reviste, articole

Escobedo, Luis - Tamás Kiss: Romania's Immigration Debate under Neoliberal Hegemony: Constructing Diligent Migrants and Individualising Transylvanian Hungarians as Racist. *European Journal of Political Research*, 2026, 1-22.
<https://doi.org/10.1017/S147567652610187X>.

În 2020, un grup de locuitori din comunei Ditrău (județul Harghita) s-au mobilizat împotriva a doi brutari din Sri Lanka. Mass-media a prezentat incidentul ca fiind xenofob și rasist, pe localnici drept extremiști de dreapta, iar pe cetățenii din Sri Lanka simpli „muncitori migranți”, transformând „incidentul de la Ditrău” în prima și cea mai importantă dezbatere națională privind imigrația din România. Articolul analizează modul în care reflectarea mediatică a acestor evenimente dezvăluie abordarea României față de imigrație și explorează felul în care simbolurile, semnele, limbajele, semnificațiile, cunoștințele și memoriile conturate în jurul

„incidentului de la Ditrău” – precum și ale altor evenimente similare – contribuie la această abordare. Autorii utilizează analiza discursului, inclusiv semiotica culturală a lui Lotman, și examinează cadrul instituțional, politic și istoric al „incidentului”, precum și contextul sociopolitic și istoric mai larg al dezbaterii despre imigrație în România. Argumentează, în primul rând, că „incidentul de la Ditrău” a jucat un rol instrumental pentru nucleul social dominant din România, permițându-i acestuia să se prezinte ca fiind mai apropiat de „Occident”, să se absolve de orice responsabilitate pentru xenofobie și rasism, să reproducă hegemonia neoliberalismului și a ideologiei clasei de mijloc și să construiască imaginea unor „lucrători migranți sânguincioși”. În al doilea rând, „incidentul” a fost fundamental pentru reducerea la tăcere, individualizarea și invizibilizarea vocilor clasei muncitoare, precum și pentru etichetarea specifică a maghiarilor din Transilvania drept rasiști și extremiști. În cele din urmă, acesta a oferit actorilor dominanți din România posibilitatea de a promova imaginea unei națiuni deschise, tolerante și umane, normalizând, în același timp, transformarea forței de muncă migrante din țări terțe în marfă și exploatarea acesteia.

proiecte, rapoarte de cercetare

Deportarea romilor din România în Transnistria, 1942-1944, <https://roma-bugum.fr/>

Baza de date online este rezultatul proiectului de cercetare coordonat lui Grégoire Cousin, proiect care și-a propus drept scop recensământul individual al persoanelor deportate, reconstituirea convoaielor și a locurilor de repartizare, precum și coroborarea surselor de arhivă și cartografice. Baza de date conține hărți interactive, articole, bibliografie selectivă și motor de căutare, toate în acces liber, precum și surse interactive și articole în curs de apariție rezervate editorilor conectați ai proiectului.

Rezultatele proiectului finanțat de Fondation pour la Mémoire de la Shoah sunt puse la dispoziția publicului larg în trei limbi, franceză, engleză și română.

despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.